

Цю процедуру розроблено за прикладом «пілотних рішень», які приймає Європейський суд з прав людини.

Як приклад реалізації судового прецеденту можна привести розгляд 26 березня 2018 р. Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду зразкової справи про оформлення паспорта громадянина України у формі паспортної книжечки. Так, позивачка просила суд зобов'язати райвідділ Управління Державної міграційної служби України в Житомирській області оформити та видати їй бланк паспорта у формі паспортної книжечки. Верховний Суд відмовив у задоволенні позовних вимог. За словами головуючого судді у справі, голови Касаційного адміністративного суду Михайла Смоковича, порядок видачі паспортів у формі книжечки може бути забезпечений лише у разі прийняття відповідних змін до законодавства Верховною Радою України. Існуюче законодавче регулювання виключає таку можливість. Відповідно до ч. 3 ст. 291 КАС України суди при вирішенні аналогічних справ мають враховувати правові висновки Верховного Суду у рішеннях, ухваленому у зразковій справі [4].

Іншим прикладом реалізації судового прецеденту є те, що 15 лютого 2018 року Верховний Суд розглянув зразкову справу про подання Харківського окружного адміністративного суду й виніс щодо нього рішення. У цих справах один відповідач – Пенсійний фонд, аналогічні позивачі – пенсіонери органів внутрішніх справ і однакові позовні вимоги – перерахунок і виплата підвищених пенсій з 1 січня 2016 року відповідно до зміни законодавства. Верховний Суд ухвалив задовольнити вимогу позивачів про перерахування пенсій. Рішення Верховного Суду застосовується до всіх аналогічних суперечок в обов'язковому порядку [5].

Підсумовуючи вищевикладене, зробимо такі висновки:

1. Під судовим прецедентом варто розуміти винесене по конкретній справі рішення суду, обов'язкове до застосування при вирішенні аналогічних питань з однорідних категорій справ.
2. Застосування судового прецеденту в Україні є нагальною потребою, для реалізації якої створені як правові, так і політичні передумови. Судовий прецедент займає самостійне місце в системі джерел національного права.
3. На сьогодні судовий прецедент як джерело права в Україні вже використовується. Адже, виходячи з положень процесуального законодавства, підставою для касаційного перегляду рішення є неоднакове застосування судами одного і того ж положення закону. Це підтверджує існування в Україні судового прецеденту та посилання на нього. Прямим підтвердженням існування судового прецеденту як джерела права в нашій державі є численні рішення Конституційного та Верховного Судів, рішення Європейського суду з прав людини, які є загальнообов'язковими для виконання. Фактичним підтвердженням існування судового прецеденту в Україні є законодавче закріплення таких понять як «зразкова справа» і «типова справа» у Кодексі адміністративного судочинства. Ведення цих понять, є важливим кроком для впровадження судового прецеденту в Україні. Сам факт визнання за Верховним Судом права на створення судового прецеденту є кроком вперед на шляху розвитку України як соціальної, правової держави насамперед тому, що відбувається зміна сприйняття права та судової практики у суспільстві. Судові рішення у зразкових справах набувають ознаки реального носія об'єктивної інформації та джерела права.
4. Законодавче закріплення судового прецеденту сприяє забезпеченню передбачуваності та єдності правозастосовної практики, швидкому розгляду великої кількості однотипних справ, зменшенню навантаження на суддів, а отже і більш швидкому та ефективному вирішенню спорів, кращому мотивуванню судових рішень, оскільки кожен суддя матиме основу для вирішення конкретної справи, а отже, й чітке уявлення про можливість застосування тієї чи іншої норми права в певній категорії справ. Натомість нагальною та необхідною є систематизація судових рішень.

Список бібліографічних посилань

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) : від 02.11.2004 № 15-рп/20041. *Офіційний вісник України*. 2004. № 45. Ст. 2975.
2. Перспектива введення в Україні судового прецеденту як джерела права // Правовий тиждень : газ. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120594> (дата звернення: 13.04.2018).
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. Ст. 436.
4. Верховний суд виніс рішення у зразковій справі про оформлення паспорта. *Українське право*. 27.03.2018. URL: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/verkhovnyy-sud-vynis-rishennya-u-zrazkoviy-spravi-pro-oformlennya-pasporta/> (дата звернення: 14.04.2018).
5. Верховний Суд постановив перерахувати пенсії колишнім працівникам органів внутрішніх справ. *Українські Новини*. 16.02.2018. URL: <https://ukranews.com/ua/news/547807-verkhovnyy-sud-postanovyv-pererakhuvaty-pensii-kolyshnim-pracivnykam-organiv-vnutrishnikh-sprav> (дата звернення: 14.04.2018).

Одержано 17.04.2018

УДК [340:321.01](477)

Едуарда Вікторівна ОВЧАРЕНКО,

курсант групи Ф4-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Лазарєв В. В.

УКРАЇНА ЯК ПРАВОВА ДЕРЖАВА

Нової державності виникли ще в період античності. Проте власне теорія правової держави є продуктом буржуазної доби. Вона формувалася в історичному і духовному контексті доби Просвітництва як протиположна феодальним правителям і уявленням про дарований характер прав і свобод людини. На сьогодні, підходи до розуміння правової держави перебувають у русі і не є завершеними.

Розглядаючи правову державу, ми не можемо оминати визначення означеної категорії. Так, **правова держава** – це організація державної влади, заснована на визнанні та реальному забезпеченні прав і свобод людини, верховенстві права і взаємній відповідальності особистості і держави.

Правова держава незалежно від специфіки країни характеризується наявністю ознак, ступінь реалізації яких є показником успішного просування суспільства на шляху наближення до ідеалу, що містить теорія правової держави. Відповідно ознаки правової держави виступають тими критеріями, які дозволяють в кожному конкретному випадку виділити ту чи іншу державу як правову. Це такі основні ознаки: принцип верховенства права; правова рівність громадян; гарантування й охорона прав та свобод людини і громадянина, створення умов для їх повної реалізації; принцип взаємної відповідальності держави й особи; принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову. Розглядаючи нашу державу, слід зазначити, наступне :

В Україні закони не виходять за ті правові межі, які встановлені для втручання держави в життя індивіда і громадянського суспільства, а також звернувши увагу на статтю 8 Конституції України «В Україні визнається і діє принцип верховенства права.» можна стверджувати, що для нашої держави є характерним така ознака правової держави як принцип верховенства права.

Правова рівність громадян в Україні визначається тим, що всі громадяни є рівними перед законом, мають однакові права й обов'язки, несуть однакову відповідальність за порушення чинного законодавства незалежно від їхнього соціального походження, матеріального становища, расової, національної, конфесійної та іншої належності.

Права і свободи громадян стають ядром усієї правової системи держави, змістом її діяльності. У третій статті Конституції України сказано: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю»

У правовій державі досягається юридична рівність не тільки громадян, а й громадян і держави, що також є характерним для нашої держави.

Згідно зі статтею 6 Конституції України «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову», що відповідає такій характерній ознаці, як принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову.

Таким чином, Україна за усіма ознаками відповідає такій державі, як правова. Хоча традиції правової державності в Україні не міцні, є міцні підстави сподіватись, що Україна не зверне зі шляху побудови правової держави. Рівень культури її народу, «правового почуття» дає можливість побудувати політичну організацію суспільства, яка б не поступалась за рівнем забезпечення прав і свобод особи і громадянина, ефективністю функціонування влади сучасним цивілізованим державам.

Одержано 17.04.2018

УДК 173.4+343.621

Іванна Миколаївна КУБАХ,
курсант групи ФЗ-105 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Кріцак І. В.

ДО ПОНЯТТЯ «ОСОБИСТІСТЬ» У ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІЙ НАУЦІ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

«Людина», «особа», «громадянин», «індивід», «особистість» – як важливо розкрити сутність цих понять, щоб повною мірою досягнути, хто ж така особистість у юриспруденції. Найчастіше особистість у людській свідомості асоціюється з видатними постатями минулого та сьогодення. У повсякденному житті ми часто чуємо такі слова: людина з великої літери, особистість – «світило медицини», «світило юриспруденції» – Авіцена, М. М. Амосов, О. О. Шалімов, Марк Туллій Цицерон, А. Ф. Коні, І. О. Ільїн – це люди, які досягли неабияких висот у своїй професії.

У даному випадку доречно згадати слова Спасителя: «Вы – соль земли... Вы свет мира...» (Мф. 5:13-14). Тобто, кожна людина у цьому світі покликана бути світильником, світилом на своєму цівці. «Тако да светит свет ваш пред людьми, чтобы они видели ваши добрые дела и прославляли Отца вашего небесного» (Мф. 5:16).

Виникає питання, як можна досягти такого рівня? Який інструментарій для цього потрібен? Яка методика? Адже для досягнення таких висот поряд з професійною діяльністю неабияке значення відіграє моральна, духовна складова. Це два крила котрі ведуть людину до успіху, до перемог. І лише така особистість заслуговує на повагу з боку оточуючих. Можна бути спеціалістом своєї справи, мати багато регалій, досягти максимальних успіхів у своїй професії, але при цьому залишатись непопулярною людиною. Тому для нас особистість – це, симфонія двох складових – професійної і моральної.

В Академічному тлумачному словнику говориться, що **особистість** – це конкретна людина з погляду її культури, особливостей характеру, поведінки.

Особистість – це людина зі своїми поглядами та переконаннями, яка виявляє унікальну цілісність, індивідуальність, єдність соціально-психологічних якостей у міжособистісних, суспільних відносинах, свідомо бере участь у різних видах діяльності, розуміє свої дії і здатна керувати ними. В цьому розумінні поняття особистості використовується в юридичній літературі, в окремих правових актах, в одному смислового ряду з такими термінами, як «суб'єкт правовідносин», «громадянин», «учасник», «особа», тобто як людина правоздатна і дієздатна. Більше того, коли говорять про особистість стосовно різних суб'єктів тієї чи іншої діяльності, в тому числі і протиправної, підкреслюється включення останніх в систему існуючих у суспільстві правовідносин у певній соціальній ролі – будь то слідчого, прокурора, судді, захисника або обвинуваченого (підсудного), свідка, потерпілого і т. д.

У юридичній теорії і практиці поняття «особистість» поширюється не лише на законослухняних громадян, що вирізняються позитивними соціальними якостями, але і на осіб, які вчиняють протиправні діяння, що видається обгрунтованим.